

Biskop Atle Sommerfeldt:

HJEMLENGSEL

Preken, gudstjeneste NM i friidrett Ullensaker kirke 24.8.2014

Lk 15,11-31: Sønnen som kom hjem

Et Norgesmesterskap i friidrett har noe uforanderlig over seg. De grunnleggende øvelsene går tilbake til antikken, og har nesten ikke forandret seg de siste 100 årene. Noen øvelser er tatt bort - og noen er kommet til. Resultatene er jevnt over blitt bedre, flertallet av norgesrekordene er satt i vårt århundre. Men verdensrekorden jeg så Ron Clarke sette på 10.000-meter på Bislett i 1965 på 27.39.4, er fortsatt en tid det står stor respekt av, også internasjonalt.

Det er en fascinerende tanke at tilskuerne på De olympiske lekene i Hellas 700 år før Kristi fødsel ville ha gjenkjent både diskos, spydkast, lengdehopp og flere av løpsøvelsene. Riktig nok var deltagerne bare menn og nakne, men likevel.

700 år før Kristus var det mennesker her i Ullensaker også. Siden navnet – Ull – knyttet til den norrøne guden for jakt og idrett – kan det jo tenkes at i lokalsamfunnet «Raumariciae» som den romerske historikeren Jordanes omtaler på 500-tallet, ble bedrevet øvelser gjenkjennbare for oss. Vi vet i alle fall at vikingene konkurrerte i spydkast.

Vår tid vil gjerne tro at vi er helt enestående og helt forskjellig fra alle andre generasjoner. Vi vet jo så mye og kan så mye. Tidligere generasjoners erfaringer oversees og anses lite aktuelle til å lære noe av.

Hovmod kalles det, og glemmer at vi tilhører samme slekt med fellesskap gjennom tidene, ikke bare i friidrettens øvelser, men også i grunnleggende livsfølelse og livserfaringer.

Torbjørn Egners kjente strofe om mennesker i forskjellige land i vår egen tid gjelder også mennesker gjennom alle tider: Mye er forskjellig, men det er utenpå.

Et element i denne felles livsfølelsen er lengselen etter tilværelsens begynnelse og slutt punkt som kan gi et meningsfullt fundament for livstolkningen vår og skape mening i en komplisert og uforutsigbar verden

På samme tid som de olympiske lekene ble etablert – 700-tallet før Kristus – skrev den store greske dikteren sitt store helte-epos Oddyseen. Det handler om Odyssevs hjemreise fra krigene i Troja og er vår kulturkrets grunnleggende diktverk om vår alles store livsreise på veien hjem. Oddyssen er ikke – som noen sier – en reise mot et ukjent mål, tvertom er det

reisen tilbake og fremover til det kjente stedet og fellesskap en kommer fra og der Oddysevs gjenfinner sin identitet og livsmening.

Denne grunnleggende lengselen etter å gjenfinne sammenheng og mening i egen og andres tilværelse utover det vi kan se og observere er slett ikke forsvunnet i vår rasjonelle tidsalder, der vi blir fortalt at alt kan forklares og uttrykkes på en formel av vitenskapsfolkene.

Og vi har det godt i Norge. De aller fleste har det aller meste av det vi trenger for et svært godt liv når det gjelder klær og mat og bolig og arbeidsforhold. Men for å sitere Ole Paus: ”- det er jo også alt vi har”.

Vi vet fortsatt ikke hva morgendagen vil bringe oss og alle forsøk på å sikre og kontrollere at livene våre blir slik vi planlegger, viser seg gang etter gang å ikke bli oppfylt. Det gikk ikke slik vi hadde planlagt. Og de to eneste sikre tingene vi faktisk vet – at vi ble født og at vi skal dø - har vi ikke kontroll over.

Utenpå er det aller meste forandret siden vikingetiden i Norge og ikke minst her i Ullensaker. Ullensaker er jo et av de lokalsamfunnene i Norge som gjennomgår størst og raskest forandring. Folketallet er nesten fordoblet de siste 25 årene. Det er vanligere å være innflytter i Ullensaker enn å ha besteforeldre som er født her. Folks arbeid og arbeidsted er forandret, tettstedene er ikke til å kjenne igjen, og familiemønstrene er i sterk endring.

Alt forandres, men det mest grunnleggende er slik det alltid har vært. Selv om vi er en generasjon i Norge med de tryggeste og nærmest perfekte materielle levekårene noen gang, betyr det ikke at lengslene våre etter trygghet og akseptering er blitt svekket. Nettopp i en tilstand der vi har alt, synger Ole Paus sin bønn til Gud om at Gud må være tilstede – “O, bli hos meg” - som en sang på veien hjem.

Når den grunnleggende lengselen etter tilværelsens hjem fortrenses og alt forandres rundt, kryper angsten inn.

Edvard Munchs “Skrik” - vår tids mest kjente maleri - er malt omtrent samtidig med at de olympiske leker igjen ble etablert i 1896. Det var en tid der samfunnet gjennomgikk enorme forandringer. Skrik er Munchs visjon om det grunnleggende eksistensielle skriket hos et menneske som befinner seg alene i en truende verden - langt hjemmefra.

Sigbjørn Obstfelder, Edvard Munchs samtidige, uttrykker i diktet “Navnløs” vår grunnleggende lengsel etter menneskelighet, nærhet og akseptering:

"Mørkets taage sænker sig over trær, over sjæle.
Løvet har ingen farver, græsset intet grønt.
Men i taagen daler lydløst sorte blade,
og i mørket sidder skjult på en ensom bænk en navnløs,
og gjemmer ved det hede bryst en sygs ansigt,
og gjemmer i de myge hænder en ræds øine,
og ingen uden Gud hører hans saare hulken,
og ingen uden Gud hører hendes trøstende hvisken."

Dette er slett ikke en virkelighet som gikk i graven med Munch og Obstfelders generasjon. En av de nyeste restaurantsuksessene i Oslo skiftet navn fra Hygge til Angst. Innehaveren Missina Ghebremeskel sier i fredagens Klassekamp: "Alle går rundt og later som livet er perfekt, som om ingen ting plager oss. Men alle kjenner på angsten i blant", sier han. Og han har rett - 25% av oss opplever angst vi ikke kan kontrollere i løpet av livsløp, i følge helsevitenskapen.

Pengene og velstanden og all kunnskapen som vi omgjør oss med, er noe annet enn lengselen hjem. Lengselen hjem, etter et sted å bli godtatt slik vi er uavhengig av det en presterer, midt i en krevende og til tider truende hverdag. For igjen og igjen erfarer mennesker at det hjelper ikke å vinne en hel verden, dersom en er så langt hjemmefra at en mister fotfestet og sin egen verdighet.

Fortellingen Jesus fortalte er grunnfortellingen om oppbruddet for å søke lykke og heder, og grunnfortellingen om hjemlengselen som fødes når festen er over og virkeligheten innhenter en.

Oddysseen er vår kulturs store heltepos om reisen hjem. Fortellingen om sønnen som vendte hjem er fortellingen vi alle kjenner om oppbruddet hjemmenfra for å søke lykke og heder og forbruksfest, og om den hjemlengsel som fødes når festen er over og alle tingenes utilstrekkelighet avdekkes. Men det er ikke et heltepos der helten kjemper seg tilbake slik Homers Oddysseen er, og får belønning etter store prestasjoner. Det er fortelling om at der hjemme ved tilværelsens begynnelse og sluttpunkt, finnes Gud og tar i mot med en åpen favn, full av nåde og kjærlighet. Hjemkomsten er ikke basert på heltens prestasjoner, men Farens kjærlighet.

Vår lengsel etter faste punkter i en virkelighet som hele tiden forandrer seg har fulgt alle slekter.

I Jesus viser Gud oss at han alltid er tilstede hos oss og ledsager oss på vandringen hjem. Vi er aldri verken navnløse eller ensomme. Kirkens budskap kan kanskje bli overdøvet både av den støyen samfunnet lager med alle sine krav og tidsklemmer, og all den støyen vi fra kirkens ledelse lager, og som legger et slør over kirkens kjernebudskap: Gud er tilstede for deg og for meg og for alle alltid og hele tiden.

Heldigvis står det kirker i alle våre lokalsamfunn som bygninger med de store rommene. Her er rommene så store at det er plass til hele livet vårt og alle våre tanker og alle våre lengsler. Her er det høyt nok under taket og solide nok gulv til å gi hver og en av oss trygghet og ro.

I dette rommet er det ikke prestasjonene våre som teller, enten det er på skolebenken, i familielivet, på idrettsbanen eller i arbeidslivet.

På benkene i dette rommet kan vi sitte alene i fellesskapet og vite at våre stille rop eller hvirken eller hulk høres av Gud den allmektige.

I dette rommet stilles det ikke spørsmål om hvor du har vært på reisen hjem, selv om du gjerne må fortelle den. I dette rommet feires det at du er kommet hit, for her er det Gud og ikke mennesker som rår.

Her er hjemreisens mål - tilgjengelig og tilstede.

"For denne sønnen min var kommet bort og er funnet igjen. Da kan festen og gleden begynne." Vi er alle invitert. Gud har gjort alt ferdig for oss.

Ære være faderen og sønnen og den hellige ånd som var og er og blir en sann Gud fra evighet til evighet.